

УДК 339.727.22:338.436(477)

Бичихін Є. В.

науковий співробітник відділу теорії економіки і фінансів Науково-дослідного фінансового інституту ДННУ "Академія фінансового управління", Київ, Україна, bychykhin.iegorg@gmail.com

ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ НА ПАРТНЕРСЬКИХ ЗАСАДАХ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

З огляду на євроінтеграційний вектор розвитку України, всі ланки її соціально-економічного життя залучені або перебувають у стані структурних трансформацій. Реформа децентралізації є однією з першорядних, а ефективність її реалізації нерозривно пов'язана зі змінами, що відбуваються в усіх українських важливих для поліпшення добробуту суспільства й кожної людини сферах, таких як державне управління, судова система, правоохоронні органи, дерегулювання бізнесу, банківський і фінансовий сектори, інноваційна, інвестиційна й торговельна політики, освіта, медицина. Задля забезпечення процесів змін необхідними ресурсами держава має використовувати як внутрішній потенціал, так і досвід та інвестиційні можливості інших країн, міжнародних фінансових організацій тощо. Стале економічне зростання України можливе за умови зосередження уваги на пріоритетних галузях, що сприятиме досягненню стратегічних цілей. Урядом визначено, що однією з таких галузей є сільське господарство. В рамках реформи децентралізації територіальним громадам слід активізувати свою участь у розвитку аграрного сектору національної економіки як повноправної сторони партнерських відносин, із наданням їм належних повноважень щодо залучення й повернення інвестицій.

Ключові слова: реформа децентралізації влади, територіальні громади, інвестиції, сільське господарство, аграрна сфера, міжнародні фінансові організації.

Рис. 2. Табл. 2. Літ. 24.

Бычихин Е. В.

научный сотрудник отдела теории экономики и финансов Научно-исследовательского финансового института ГНУ "Академия финансового управления", Киев, Украина

ПРИВЛЕЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО УКРАИНЫ НА ПАРТНЕРСКИХ НАЧАЛАХ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

Ввиду евроинтеграционного вектора развития Украины, все звенья ее социально-экономической жизни вовлечены или находятся в состоянии структурных трансформаций. Реформа децентрализации является одной из первоочередных, а эффективность ее реализации неразрывно связана с изменениями, происходящими во всех крайне важных для улучшения благосостояния общества и каждого человека сферах, таких как государственное управление, судебная система, правоохранительные органы, дерегулирование и развитие бизнеса, банковский и финансовый сектора, инновационная, инвестиционная и торговая политики, образование, медицина. Для обеспечения процессов изменений необходимыми ресурсами государство должно использовать как внутренний потенциал, так и опыт и инвестиционные возможности других стран, международных финансовых организаций и т. п. Устойчивый экономический рост Украины возможен при условии сосредоточения внимания на приоритетных отраслях, что будет способствовать

© Бичихін Є. В., 2017

достижению стратегических целей. Правительством определено, что одной из таких отраслей является сельское хозяйство. В рамках реформы децентрализации территориальным общинам следует активизировать свое участие в развитии аграрного сектора национальной экономики как полноправной стороны партнерских отношений, с предоставлением им необходимых полномочий по привлечению и возврату инвестиций.

Ключевые слова: реформа децентрализации власти, территориальные общины, инвестиции, сельское хозяйство, аграрная сфера, международные финансовые организации.

Iegor Bychkhin

SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv, Ukraine, bychkhin.iegor@gmail.com

INVENTION OF FOREIGN INVESTMENT IN AGRICULTURE OF UKRAINE AT PARTNER BEGINNINGS IN DECENTRALIZATION CONDITIONS

In the context of the Euro-integration vector of Ukraine's development, today all sectors of the socio-economic life of the country are involved or are in a state of structural transformation. The decentralization reform is one of the priorities, the effectiveness of which is inextricably linked with the changes taking place in all vital areas for the rise of society and every person in public spheres: governance, the judiciary, law enforcement agencies, business deregulation, banking and financial sectors, Innovation and trade policy, education, medicine, investment policy, etc. In order to properly ensure the processes of change with the necessary resources, the state should use both internal potential and experience and investment opportunities of other countries, international financial organizations, etc. Sustainable economic growth of Ukraine is possible due to the concentration of attention on priority sectors, which will allow achieving strategic goals. The government has determined that agriculture has such a potential. Taking into account the reform of decentralization, the activation of territorial communities participation in the agricultural development of Ukraine as a eligible side of the partnership, with the provision of necessary powers to them in the processes of attracting and returning investment.

Key words: the reform of decentralization, territorial communities, investments, agriculture, international financial organizations.

JEL classification: F21, L32, Q14.

Аграрне виробництво є одним із основних видів діяльності в реальному секторі економіки України [1]. Забезпечення його піднесення традиційно підтримувалося національними урядами, міжнародними фінансовими організаціями (МФО) та іншими стейкхолдерами.

Нова економічна реальність, за визначенням Міжнародного валютного фонду (МВФ), вимагає вдосконалення управління як в урядовому, так і в приватному секторах [2]. А отже, є потреба в науковому обґрунтуванні необхідності підвищення ефективності використання конкурентних переваг країни та її природних ресурсів. Нівелювання ризиків розвитку агропромислового комплексу (АПК) України зумовлює впровадження оновленого формату ділового партнерства територіальних громад, бізнесу та влади. Результативність регуляторних інновацій великою мірою залежить від скоординованості вітчизняних й іноземних норм і правил інвестування у виробничі проекти, що подовжують ланцюги доданої вартості. Безперечно, такі тенденції на загальнодержавному, обласному рівнях мають супроводжуватися трансформацією партнерських відносин влади й бізнесу з урахуванням особливостей ново-

створених об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Цим питанням значну увагу приділено в роботах вітчизняних науковців та аналітичних звітах міжнародних, у тому числі фінансових, організацій [3–8].

У середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року наголошено на необхідності “забезпечення продовольчої безпеки, прогнозованості і стабільності товарних ринків шляхом підвищення конкурентоспроможності малих і середніх сільськогосподарських виробників, збільшення об'ємів виробництва сільськогосподарської продукції з високою доданою вартістю та диверсифікації бізнес-можливостей в агропромисловому секторі, наближення секторального законодавства до регуляторних стандартів ЄС” [9]. Досягти зазначених цілей можливо завдяки співпраці з багатьма потенційними інвесторами. Так, у щорічному звіті Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) за 2016 р. ідеться про активну взаємодію з донорами та започатковані програми технічного сприяння й консультацій у сфері АПК за такими напрямками: стимулювання експорту, корпоративне управління, створення кооперативів, взаємодія з вищими навчальними закладами. Підвищення норм якості харчових продуктів, налагодження надійних виробничо-збутових ланцюгів, що поєднують виробників із переробними підприємствами, роздрібними торговельними фірмами, а на кінцевому етапі – зі споживачами, перебувають у сфері прямої консультативної підтримки ЄБРР [10, с. 19]. Окрім того, в рамках програми ЄБРР “Поради агробізнесу” суб'єктам господарювання надається експертна підтримка, зокрема щодо просування продукції малих і середніх підприємств на внутрішніх ринках, а також у Південному та Східному Середземномор'ї.

Обмеження руху інвестицій у галузі та непорозуміння між партнерами в контексті децентралізації зумовлені цілою низкою зовнішніх і внутрішніх чинників. Наприклад, згідно з даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у межах проекту стратегії конкурентоспроможності України в секторі сільського господарства, на думку вітчизняних фермерів, головним стримуючим фактором є нестабільність ринку [11]. Такої самої думки дотримуються більш ніж дві третини опитаних. Ще одним негативним фактором є недостатня адекватність державної підтримки й неналежне регулювання на регіональному рівні, в т. ч. унаслідок дублювання функцій управління та необґрунтованого надання повноважень на рівні ОТГ.

У наукових працях М. Я. Дем'яненка, П. Т. Саблука, І. П. Хомин та ін. [12–14] багато уваги приділено фінансовим аспектам регулювання розвитку аграрного сектору. Водночас виклики дестабілізації потребують глибшого обґрунтування партнерських засад в управлінні інвестиційними проектами. Йдеться про розподіл відповідальності між учасниками – суб'єктами різних форм власності, що передбачає оновлення оцінки й регулювання правил, пов'язаних із фіскальними ризиками, котрі супроводжують бюджетні процеси на всіх рівнях. Залишається актуальною гармонізація вітчизняного нормативного забезпечення довгострокового фінансування проектів із чинними засадами повноцінного ресурсного забезпечення аграрного сектору, які реалізуються в управлінській практиці МФО. Мається на увазі не лише потоки капітальних вкладень: нині одним із основних напрямів їхньої діяльності є імплементація

та поширення нових видів інвестиційної підтримки, що набувають дедалі більшої популярності у світі, наприклад консультаційні послуги.

Метою статті є аналіз партнерства органів влади всіх рівнів і бізнесу в реалізації інвестиційних проектів у сільському господарстві в умовах децентралізації.

Оскільки аграрному сектору відведено важливу роль у посткризовому відновленні національної економіки, варто звернути увагу на певні особливості руху потоків капіталу. Загалом позитивна динаміка прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у 2010–2012, 2016 рр., так само як і негативна у 2014–2015 рр. (табл. 1), відповідає тенденціям поступу економіки в ці періоди. Залишки ПІІ на кінець року в аграрному секторі протягом усього аналізованого періоду коливалися в межах 1,2–1,8 %, що становить щонайбільше піввідсотка до ВВП (для порівняння: під час найгіршої загальноекономічної ситуації у 2014–2015 рр. загальний обсяг інвестиційних залишків сягав 30–40 % ВВП). Разом із тим обсяги інвестицій з України в різні економіки світу, а також злиттів та поглинань іноземними ТНК вітчизняних компаній і навпаки були вкрай низькими.

На наш погляд, для чіткішого цілепокладання та кращої реалізації інвестиційних процесів за участі державних і місцевих органів влади, а також різноманітних бізнес-структур, потрібно вдосконалити кількісні та якісні характеристики руху прямих іноземних і вітчизняних інвестицій. Наприклад, тенденції інвестування на засадах публічно-приватного партнерства (ППП) відображаються за допомогою показників кількості проектів і обсягу коштів, вкладених у інфраструктурні проекти за різними типами угод, такими як концесія, відчуження, стартап-проекти, оренда (табл. 2).

Використання цих даних в управлінській діяльності на всіх рівнях влади в Україні, згідно зі стратегічними планами дій уряду [9; 15], – вимога часу, але їх інтерпретація має бути спочатку адаптована до усталеної практики збору інформації в нашій країні задля забезпечення достовірності показників, а потім приведена у відповідність із міжнародними вимогами. Наприклад, з огляду на пріоритетність розвитку вітчизняного аграрного сектору, необхідно запровадити моніторинг результативності проектів PPP у цій галузі. Як бачимо з табл. 2, в інформаційних джерелах Світового банку аналіз показників за інфраструктурними проектами PPP не включає даних по сільському господарству. Втім, запропонована типологія інфраструктурних проектів може бути використана в українському нормативному полі. Для цього слід гармонізувати закони “Про державно-приватне партнерство” (2010 р.), “Про концесії”, “Про угоди про розподіл продукції” (1999 р.) та ін.

Останнім часом значна увага сільському господарству приділяється в рамках реалізації угод між Україною та Європейським Союзом про асоціацію та про вільну торгівлю з Канадою [16; 17]. Варто наголосити, що залучення капіталу в аграрний сектор також сприяє розвитку інфраструктури, зокрема транспортних шляхів, місць зберігання й оброблення. Так, у Запорізькій області в червні 2017 р. введено в експлуатацію перевантажувальний термінал зернових і олійних культур на річковий транспорт [18]. Отже, впровадження партнерських проектів у сфері агропромислової інфраструктури, де з боку

Таблиця 1
Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україні

Показники	Обсяг, млрд дол. США						Частка, % ВВП				
	2010	2012	2014	2015	2016		2010	2012	2014	2015	2016
ПП з країн світу в економіку України (приріст за рік), у тому числі в сільське господарство	4,7 -0,041	4,1 -0,109	-11,1 0,183	-2,4 0,116	1,5 0,002		3,3 -0,029	2,3 -0,060	-8,3 0,137	-2,6 0,128	1,6 0,002
ПП з України в економіку країн світу (приріст за рік), у тому числі в сільське господарство	0,6 0,007	-0,4 *	-0,2 0,000	-3,1 -0,003	0,03 -0,001		0,5 0,005	-0,2 *	-0,2 0,000	-3,4 -0,003	0,03 -0,001
ПП з країн світу в економіку України (залишок на кінець року), у тому числі в сільське господарство	44,7 0,8 (1,8 %)	54,5 0,8 (1,5 %)	45,9 0,6 (1,3 %)	43,4 0,5 (1,2 %)	37,7 0,5 (1,3 %)		31,7 0,6	29,8 0,4	34,4 0,4	47,6 0,5	40,4 0,5
ПП з України в економіку країн світу (залишок на кінець року), у тому числі в сільське господарство	6,9 0,01	6,5 *	6,4 0,02	6,2 0,02	6,3 0,02		4,9 0,005	3,5 *	4,8 0,014	6,8 0,018	6,8 0,017
Чисте злиття й поглинання іноземними ТНК вітчизняних компаній	0,322	0,434	0,007	0,006	-		0,228	0,238	0,005	0,007	-
Чисте злиття й поглинання вітчизняними ТНК іноземних компаній	0,040	0,276	-0,122	0,460	-		0,028	0,151	-0,091	0,505	-

* Відповідно до Закону України "Про державну статистику" від 17.09.1992 № 2614-XII, ця інформація є конфіденційною.

Примітка. Дані за 2014–2016 рр. наведені без урахування АР Крим і м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.
Складено за: Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України: стат. зб. / Держ. служба статистики України. Київ, 2016. 44 с.; World Investment Report 2016 / UNCTAD. 232 p. URL: <http://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=1555>.

Таблиця 2

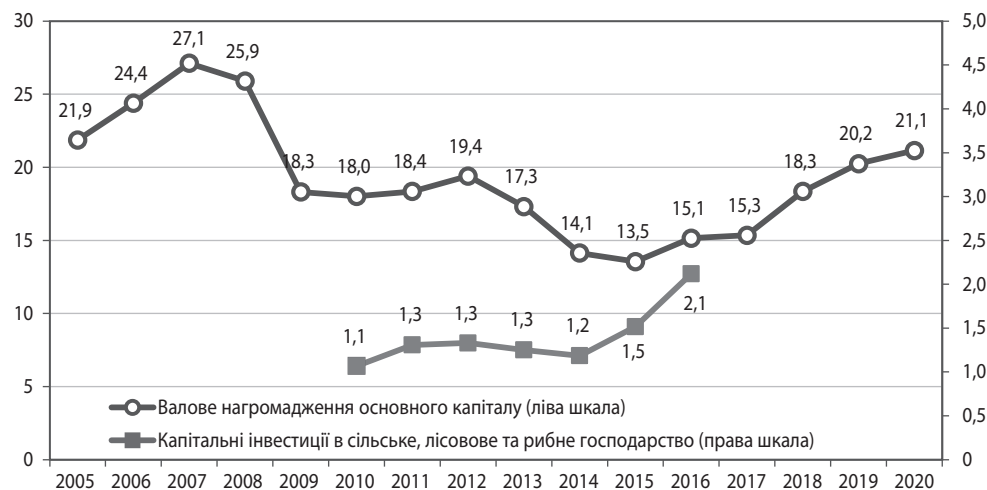
Інвестиції в проекти на засадах публічно-приватного партнерства в Україні за типами проектів протягом 1992–2014 рр.

Сектори економіки	Концесія		Відчуження		Стартап-проекти		Оренда		Усього за типами проектів	
	Кількість проектів, од.	Обсяг інвестицій, млн дол. США	Кількість проектів, од.	Обсяг інвестицій, млн дол. США	Кількість проектів, од.	Обсяг інвестицій, млн дол. США	Кількість проектів, од.	Обсяг інвестицій, млн дол. США	Кількість проектів, од.	Обсяг інвестицій, млн дол. США
Енергетика	–	–	31	1 057	10	1 243	–	–	41	2 299
Зв'язок	–	–	2	1 572	12	10 437	–	–	14	12 009
Транспорт	–	–	–	–	1	130	–	–	1	130
Комунальні послуги	1	102	–	–	–	–	1	100	2	202
Усього	1	102	33	2 629	23	11 809	1	100	58	14 640

Джерело: Ukraine. Private Participation in Infrastructure Projects Database / World Bank and PPIAF. URL: http://ppi.worldbank.org/explore/ppi_exploreCountry.aspx?countryId=97.

уряду виступають органи влади державного й місцевого рівнів, а з боку бізнесу – мультинаціональні корпорації, стане важелем формування оновленого інституційного середовища залучення іноземних інвестицій у реальний сектор національної економіки.

Розглянемо динаміку валового нагромадження основного капіталу. На рис. 1 показано динаміку капітальних інвестицій у сільське, лісове й рибне

Примітка. Дані за 2014–2020 рр. наведено без урахування АР Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції. Прогноз на 2017–2020 рр. розраховано на основі Меморандуму МВФ 2017.

Рис. 1. Динаміка валового нагромадження основного капіталу в Україні, % ВВП
Складено за даними Державної служби статистики України.

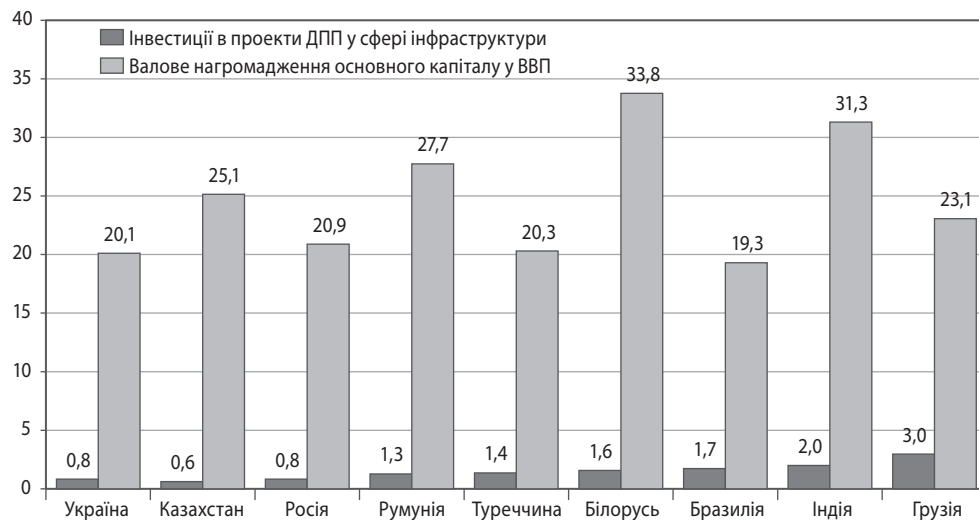

Рис. 2. Інвестиції в проекти ДПП та валове нагромадження країн у середньому за період 2005–2014 рр., % ВВП

Складено за даними Світового банку (див.: Private Participation in Infrastructure Database / World Bank. URL: <https://ppi.worldbank.org/>).

господарство. Як уже зазначалося, приріст ПП в сільське господарство України у 2015 р. був украй низьким (див. табл. 1). Однак динаміка інвестицій у цю галузь загалом вказує на поступове підвищення довіри інвесторів до неї. Тренд зростання інвестицій у аграрний сектор економіки має всі шанси випередити прогнозовані тенденції загального валового нагромадження основного капіталу.

Залучення інвестицій у проекти сільського господарства, як свідчить наведений приклад, є дуже важливим із точки зору розвитку суміжних секторів. Порівняно з іншими країнами інвестиції в інфраструктуру в Україні мають чималий потенціал зростання. Те саме стосується валового нагромадження. Його рівень у середньому за останніх 10 років є істотно нижчим, ніж у інших країнах.

Подальшому піднесенню АПК сприятиме розбудова кластерів і кооперативів у межах ОТГ, механізмів залучення інвестицій. Наразі Мінагрополітики в рамках реалізації Концепції розвитку сільських територій, схваленої Кабінетом Міністрів України у 2015 р., розпочало роботу зі створення агрокластерів [19]. Стратегічною метою формування таких утворень є раціональне поєднання природного, трудового, виробничого, економічного, соціального, туристичного й екологічного потенціалів на території ОТГ. Інституційна спроможність таких громад підвищуватиметься шляхом залучення їх до розроблення й реалізації інвестиційних проектів у межах бюджетної секторальної підтримки за програмами сільського та регіонального розвитку. Наприклад, ОТГ південних областей України ініціюють посилення відповідальності за використання земельних ресурсів із наданням повноцінного доступу до кадастрових баз даних. З одного боку, зазначене дасть змогу

місцевим громадам виконати партнерські зобов'язання перед іноземним інвестором щодо розпорядження земельними ділянками на їхній території; з другого – завдяки прийняттю відповідного законодавства буде підвищено транспарентність, досягнуто консенсусу українських органів влади із МФО щодо проблем інституалізації ресурсного забезпечення інвестиційних проектів у сільському господарстві в частині користування родючими землями [20].

Для якісного управління наявними ресурсами потрібно вчасно виявляти та оцінювати загрози. Значну увагу цьому питанню приділено у Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки та плані заходів з її реалізації [21; 22]. Зокрема, в них передбачено запровадження регуляторного механізму, що враховуватиме фінансові ризики, включаючи чинники, пов'язані з урядовими гарантіями й цільовими фондами, місцевими запозиченнями та позабюджетними фондами. А наступним кроком має стати затвердження Міністерством фінансів України відповідного формату й методики оцінки ймовірності реалізації загроз стійкості підготовки та втілення партнерських інвестиційних проектів за участю держави й бізнесу. В умовах децентралізації зазначене повинне бути трансформоване та адаптоване на місцевому рівні.

На тлі динамічних змін, спричинених, зокрема, євроінтеграційним вектором розвитку нашої країни, зважаючи на схожість досліджених проблем і ризиків, із якими стикаються країни-партнери, з метою вивчення, аналізу й імплементації досвіду МФО задля прискореного відновлення та сталого зростання української економіки, а також у зв'язку з недостатнім ресурсозабезпеченням виробництва сільськогосподарської продукції, застарілою й зношеною інфраструктурою, низькою ефективністю капітальних бюджетних витрат, браком централізованого фінансування модернізації та розвитку аграрного сектору, поширенням інноваційних форм співробітництва у світі, іншими факторами варто реалізувати спільні проекти влади й бізнесу – як вітчизняного, так і іноземного.

Проектний підхід допоможе повною мірою скористатися перевагами партнерських інвестиційних угод, серед котрих:

- реалізація суспільно значущих проектів;
- збільшення пропозиції та поліпшення якості провадження аграрної діяльності;
- залучення ресурсів приватного сектору й міжнародних організацій, у тому числі фінансових;
- програмно-проектне фінансування бюджетних видатків для виконання задумів у аграрній сфері;
- підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору;
- залучення інноваційних технологій;
- нарощення ланцюгів доданої вартості тощо.

Безперечно, для залучення іноземних інвестицій ОТГ повинні плідно та професійно працювати з різноманітними інститутами розвитку. Є нагальна потреба в чіткій ідентифікації й державній підтримці іноземного та вітчизняного інвестиційного потенціалу представниками регіональної влади всіх рівнів, що має конкретизуватися між Україною та її партнерами в межах угод

про вільну торгівлю стосовно проектів капітальних вкладень. При цьому слід неухильно дотримуватися задекларованих на рівні урядового рішення намірів середньо- й довгострокового бюджетування [23], які будуть реалізовані на рівні територіальних громад, а також зобов'язань місцевих органів влади щодо проведення оцінки та заходів із мінімізації ризиків інвестиційних проєктів, відповідно до рекомендацій Кодексу фінансової прозорості МВФ [21].

У 2017 р. прийнято спеціальний закон, згідно з котрим основою бюджетування всіх рівнів є середньо- й довгострокова перспективи акумулювання та розподілу ресурсів країни відповідно до пріоритетів розвитку. Ключовими цілями зазначеного нормативно-правового акта є:

- 1) проведення послідовної й передбачуваної бюджетної політики;
- 2) посилення бюджетної дисципліни (встановлення чітких правил гри та дотримання їх усіма учасниками бюджетного процесу);
- 3) оцінка впливу реформ і врахування їхніх наслідків у середньостроковому періоді (підвищення обґрунтованості стратегічних рішень);
- 4) поліпшення ефективності й результативності бюджетних видатків.

Затверджена у 2017 р. система бюджетного планування спрямована на досягнення стратегічних цілей держави. Ці обставини у взаємодії ОТГ із потенційними інвесторами мають бути відображені на місцевому рівні в середньостроковому, трирічному, прогнозованому періодах при формуванні та виконанні місцевих бюджетів. Зазначене дасть змогу досягти вищих транспарентності й довіри партнерів, а також гарантуватиме повернення інвестицій у середньостроковій перспективі, навіть із урахуванням серйозних, турбулентних загроз зовнішнього економічного середовища та різноманітних внутрішніх ризиків в Україні.

Для посткризового відновлення та зростання конкурентоспроможності сільського господарства нашої країни необхідна прискорена модернізація виробничої, переробної інфраструктури аграрного сектору. Ліквідації регіональних диспропорцій можна досягти завдяки взаємовигідному співробітництву держави, територіальних громад (у особі відповідних органів влади чи місцевого самоврядування) та приватних інвесторів у межах реалізації проєктів, націлених на розв'язання важливих для певної території проблем. Успішний розвиток ППП як механізму активізації інвестиційної діяльності й залучення приватних інвестицій у стратегічно важливий для нашої країни аграрний сектор економіки можливий лише за умови забезпечення балансу інтересів влади та приватного інвестора. Уряд повинен гарантувати стовідсоткове виконання своєї частини угоди, вимагаючи від бізнес-партнера дотримуватися зобов'язань, передбачених тією самою угодою.

Незважаючи на численні пропозиції вітчизняних дослідників щодо актуалізації понятійно-термінологічного апарату у сфері ППП, законодавчі норми залишаються незмінними. Вважаємо за доцільне ще раз підкреслити, що в ЄС та інших розвинутих країнах світу вживається термін “публічно-приватне партнерство”, який більшою мірою відображає діапазон відносин у рамках цього суспільного явища з урахуванням участі органів місцевого самоврядування й громадськості. Натомість Закон України “Про державно-приватне партнерство” від 01.07.2010 № 2404-VI поширюється на галузі видобування

корисних копалин, машинобудування та енергетики, охорони здоров'я й освіти, комунального господарства тощо [24]. Норми прямого регулювання цього державного акта поширюються також на інфраструктурну сферу, зокрема налагодження функціонування зрошувальних і осушувальних систем. Водночас загалом у законодавстві підтримуються партнерські відносини в секторі виробництва сільськогосподарської продукції. З огляду на євроінтеграційний вектор розвитку України, гармонізація понятійно-термінологічного апарату, зокрема в названому законі, постає ще одним актуальним завданням, котре має бути виконане.

Викликом часу для вітчизняної економіки, в умовах браку сучасних механізмів управління змінами, дефіциту бюджетних коштів, є залучення приватних інвестицій, зокрема в рамках угоди України з Європейським Союзом, МФО тощо. У свою чергу, рекомендації, надані в межах таких партнерських відносин, щодо адаптації до наших реалій досвіду виявлення загроз і ризиків у разі делегування зобов'язань та повноважень ОТГ мусять бути також актуалізовані для місцевих органів влади. Крім того, за інвестиційними проектами місцева влада повинна мати можливість приймати рішення відповідно до визначених обсягів, періоду, гарантій та ін. Як результат, ОТГ стануть повноцінними учасниками виходу країни й українського бізнесу на міжнародні ринки за підтримки як фінансових, так і нефінансових інститутів розвитку.

Практична реалізація піднесення сільського господарства в ОТГ безпосередньо залежить від інтенсивності пошуку й залучення ресурсів на довгострокову перспективу на регіональному та місцевому рівнях. Так, до участі в ланцюгах державно-приватного партнерства мають активніше долучатись ініціативні сільські громади, органи місцевого самоврядування, а також дрібні виробники аграрної продукції. З метою нарощення доданої вартості в кінцевому продукті потребує подальшого дослідження питання більшої локалізації виробництва й оброблення товарів сільського господарства.

Список використаних джерел

1. Валовий внутрішній продукт за виробничим методом та валова додана вартість за видами економічної діяльності / Держ. служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Fiscal Monitor: Acting Now, Acting Together / International Monetary Fund. Washington, 2016.
3. Актуальні проблеми розвитку системи управління державними фінансами: євроінтеграційний контекст / за ред. Т. І. Єфименко; ДННУ "Акад. фін. управління". Київ, 2016. 496 с.
4. Фінансова глобалізація і євроінтеграція / за ред. О. Г. Білоруса, Т. І. Єфименко; ДННУ "Акад. фін. управління". Київ, 2015. 496 с.
5. Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції: у 2 т. Т. 1 / Т. І. Єфименко, С. С. Гасанов, В. П. Кудряшов та ін.; за ред. О. В. Шлапака, Т. І. Єфименко; ДННУ "Акад. фін. управління". Київ, 2014. 760 с.
6. Фінанси інституційних секторів економіки України / за ред. Т. І. Єфименко, М. М. Єрмошенка. Київ: ДННУ "Акад. фін. управління", 2014. 584 с.
7. Колосова В. П. Співробітництво України з міжнародними установами та секторальна бюджетна підтримка. Київ: ДННУ "Акад. фін. управління", 2013. 256 с.

8. Кузькін Є. Ю. Фінансово-бюджетний потенціал органів місцевого самоврядування в умовах адміністративно-територіальної реформи. Київ: ДНУ "Акад. фін. управління", 2013. 308 с.
9. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік: розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 № 275-р. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249935442>.
10. The EBRD's Annual Report 2016. URL: <http://www.ebrd.com/news/publications/annual-report/annual-report-2016.html>.
11. AgriBarometer 2.0: Investment and economic expectations of agricultural producers, AgriSurvey study, UCAB 2014a. Стратегія секторної конкурентоспроможності для України: Політика щодо інвестування у сільське господарство: Україна. Звіт за підсумками проекту OECD Eurasia Competitiveness Programme. 2015. Dec.
12. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК: монографія / М. Я. Дем'яненко та ін.; за ред. М. Я. Дем'яненка. Київ: ННЦ ІАЕ, 2011. 372 с.
13. Саблук П. Т., Месель-Веселяк В. Я. Ціновий фактор в розвитку сільськогосподарського виробництва. *Економіка АПК*. 2011. № 9. С. 3–9.
14. Хомин І. П. Регулювання розвитку аграрного сектору: фінансовий аспект. *Фінанси України*. 2017. № 3. С. 86–95.
15. Про Стратегію сталого розвитку "Україна-2020": указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
16. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: закон України від 16.09.2014 № 1678-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1678-18>.
17. Про ратифікацію Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою: закон України від 14.03.2017 № 1917-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1917-19>.
18. У Запорізькому районі розпочато будівництво перевантажувального терміналу "Нібулон". *Офіційний веб-сайт Запорізької обласної державної адміністрації*. URL: <http://www.zoda.gov.ua/news/35800/u-zaporizkomu-rayoni-rozpochato-budivnitstvo-perevantazhuvalnogo-terminalu--nibulon.html>.
19. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 № 995-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80>.
20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування з управління земельними ресурсами та посилення державного контролю за використанням і охороною земель: проект Закону України від 31.03.2016 № 4355. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58610.
21. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249797370>.
22. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 415-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/415-2017-%D1%80>.
23. Про внесення зміни до розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" Бюджетного кодексу України щодо запровадження середньострокового бюджетного планування: закон України від 23.03.2017 № 1974-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1974-19>.
24. Про державно-приватне партнерство: закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

References

1. State Statistics Service of Ukraine. (n. d.). *Valovy`j vnutrishnij produkt za vy`robny`chy`m metodom ta valova dodana vartist` za vy`damy` ekonomichnoyi diyal`nosti* [Gross domestic product by production method and gross value added by type of economic activity]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
2. International Monetary Fund. (2016). *Fiscal Monitor: Acting Now, Acting Together*. Washington.
3. Yefy`menko, T. I. (Ed.). (2016). *Aktual`ni problemy` rozvy`tku sy`stemy` upravlinnya derzhavny`my` finansamy`: yevrointehracijny`j kontekst* [Actual problems of the development of the public finance management system: eurointegration context]. Ky`yiv: DNNU "Akademiya finansovoho upravlinnya" [in Ukrainian].
4. Bilorus, O. H., Yefy`menko, T. I. (Eds.). (2015). *Finansova hlobalizaciya i yevrointehraciya* [Financial globalization and European integration]. Ky`yiv: DNNU "Akademiya finansovoho upravlinnya" [in Ukrainian].
5. Shlapak, O. V., Yefy`menko, T. I. (Eds.). (2014). *Modernizaciya finansovoyi sy`stemy` Ukrayiny` v procesi yevrointehraciyi* [Modernization of the financial system of Ukraine in the process of European integration] (Vol. 1). Ky`yiv: DNNU "Akademiya finansovoho upravlinnya" [in Ukrainian].
6. Yefy`menko, T. I., Yermoshenko, M. M. (Eds.). (2014). *Finansy` insty`tucijny`kh sektoriv ekonomiky` Ukrayiny`* [Finances of institutional sectors of the economy of Ukraine]. Ky`yiv: DNNU "Akademiya finansovoho upravlinnya" [in Ukrainian].
7. Kolosova, V. P. (2013). *Spivrobotny`ctvo Ukrayiny` z mizhnarodny`my` ustanovamy` ta sektoral`na byudzhethna pidtry`mka* [Cooperation of Ukraine with international institutions and sectoral budget support]. Ky`yiv: DNNU "Akademiya finansovoho upravlinnya" [in Ukrainian].
8. Kuz`kin, Ye. Yu. (2013). *Finansovo-byudzhethny`j potencial orhaniv miscevoho samovryaduvannya v umovakh administraty`vno-tery`torial`noyi reformy`* [The financial and budgetary potential of local governments in the context of administrative and territorial reform]. Ky`yiv: DNNU "Akademiya finansovoho upravlinnya" [in Ukrainian].
9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *Pro zatverdzhennya seredn`ostrokovoho planu priory`tetny`kh dij Uryadu do 2020 roku ta planu priory`tetny`kh dij Uryadu na 2017 rik* [About approval of the medium-term plan of priority actions of the Government until 2020 and the plan of priority actions of the Government for 2017] (Order No. 275-p, April 3) [in Ukrainian].
10. EBRD. (2017). *The EBRD's Annual Report 2016*.
11. OECD. (2015, December). *Agrobarometer 2.0: Investment and economic expectations of agricultural producers, AgriSurvey study, UCAB 2014a. Stratehiya sektornoyi konkurentospromozhnosti dlya Ukrayiny`: Polity`ka shhodo investuvannya u sil`s`ke hospodarstvo: Ukrayina. Zvit za pidsumkamy` proektu OECD Eurasia Competitiveness Programme* [Sector competitiveness strategy for Ukraine: Policy on investing in agriculture: Ukraine. OECD Eurasia Competitiveness Programme outcome report].
12. Dem`yanenko, M. Ya. (Ed.). (2011). *Derzhavna polity`ka finansovoyi pidtry`mky` rozvy`tku ahrarnoho sektoru APK* [State policy of financial support for the development of agrarian sector of agroindustrial complex]. Ky`yiv: NNC IAE [in Ukrainian].
13. Sabluk, P. T., Mesel`-Veselyak, V. Ya. (2011). *Cinovny`j faktor v rozvy`tku sil`s`kohospodars`koho vy`robny`ctva* [Pricing factor in the development of agricultural production]. *Ekonomika APK* [Economy of agroindustrial complex], 9, 3–9 [in Ukrainian].
14. Xomy`n, I. P. (2017). *Rehulyuvannya rozvy`tku ahrarnoho sektoru: finansovy`j aspekt* [Regulation of development of the agricultural sector: the financial aspect]. *Finansy` Ukrayiny`* [Finance of Ukraine], 3, 86–95 [in Ukrainian].
15. President of Ukraine. (2015). *Pro Stratehiyu staloho rozvy`tku "Ukrayina – 2020"* [About the Strategy of Sustainable Development "Ukraine 2020"] (Order No. 5/2015, January 12) [in Ukrainian].

16. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). *Pro raty`fikaciyu Uhody` pro asociaciyu mizh Ukrayinoyu, z odniyeyi storony`, ta Yevropejs`ky`m Soyuzom, Yevropejs`ky`m spivtovary`stvom z atomnoyi enerhiyi i yikhnimy` derzhavamy`-chlenamy`, z inshoyi storony`* [About ratification Association agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European atomic energy community and its member states, of the other part] (Act No. 1678-VII, September 16) [in Ukrainian].
17. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *Pro raty`fikaciyu Uhody` pro vil`nu torhivlyu mizh Ukrayinoyu ta Kanadoyu* [On ratification of the Free Trade Agreement between Ukraine and Canada] (Act No. 1917-VIII, March 14) [in Ukrainian].
18. Zaporizhzhya Regional State Administration. (2017, April 7). *U Zaporiz`komu rajoni rozpochato budivny`ctvo perevantazhuval`noho terminalu "Nibulon"* [Zaporizhzhya region began construction of a reloading terminal "Nibulon"]. Retrieved from <http://www.zoda.gov.ua/news/35800/u-zaporizkomu-rayoni-rozpochato-budivnitstvo-perevantazhuvalnogo-terminalu--nibulon.html> [in Ukrainian].
19. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2015). *Pro skhvalennya Koncepciyi rozvy`tku sil`s`ky`kh tery`torij* [About approval of the Concept of rural development] (Order No. 995-p, September 23) [in Ukrainian].
20. Verkhovna Rada of Ukraine. (2016). *Pro vnesennya zmin do deyaky`kh zakonodavchy`kh aktiv Ukrayiny` shhodo rozshy`rennya povnovazhen` orhaniv miscevoho samovryaduvannya z upravlinnya zemel`ny`my` resursamy` ta posy`lennya derzhavnoho kontrolyu za vy`kory`stannyam i okhoronoyu zemel`* [About amending certain legislative acts of Ukraine on expanding the powers of local self-government bodies for land management and strengthening state control over the use and protection of lands] (Draft law No. 4355, March 31) [in Ukrainian].
21. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *Pro skhvalennya Stratehiyi reformuvannya sy`stemy` upravlinnya derzhavny`my` finansamy` na 2017–2020 roky`* [About approving the Strategy for reforming the public finance management system for 2017–2020] (Order No. 142-p, February 8) [in Ukrainian].
22. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *Pro zatverdzhennya planu zakhodiv z realizaciyi Stratehiyi reformuvannya sy`stemy` upravlinnya derzhavny`my` finansamy` na 2017–2020 roky`* [About approval of the action plan for implementation of the Strategy for reforming the public finance management system for 2017–2020] (Order No. 415-p, May 24) [in Ukrainian].
23. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *Pro vnesennya zminy` do rozdilu VI "Pry`kincevi ta perekhidni polozhennya" Byudzhethnoho kodeksu Ukrayiny` shhodo zaprovadzhennya seredn`ostrokovoho byudzhethnoho planuvannya* [About amendments to section VI "Final and transitional provisions" of the Budget Code of Ukraine on the introduction of medium-term budget planning] (Act No. 1974-VIII, March 23) [in Ukrainian].
24. Verkhovna Rada of Ukraine. (2010). *Pro derzhavno-pry`vatne partnerstvo* [About public-private partnership] (Act No. 2404-VI, July 1) [in Ukrainian].